

Пам'яті Віктора Васильовича Скопенка

5 липня після тяжкої хвороби на 75-му році пішов із життя Віктор Васильович Скопенко — відомий спеціаліст у галузі хімії координаційних сполук, доктор хімічних наук, професор, академік НАН та АПН України, Герой України, Заслужений діяч науки і техніки України, заслужений професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, почесний доктор Чернівецького, Донецького, Дніпропетровського, Таврійського, Московського, Ростовського, Білоруського, Братиславського, Ягеллонського університетів, Південно-Західного університету Болгарії, Національного університету Узбекистану ім. Мірзо Улугбека, почесний професор Чаотунгського національного університету (Китай), Міжнародного університету Платона, Університету культури (Тайвань), почесний доктор і професор Цзілінського університету (Китай), почесний громадянин Києва та Сандомира (Польща).

Народився В.В.Скопенко 18 грудня 1935 року в містечку Новгородка на Кіровоградщині в родині вчителів. Закінчив Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка, хімічний факультет, і у 1959 році вступив до аспірантури, де під керівництвом професора А.М.Голуба підготував і успішно захистив кандидатську дисертацію на тему “Селеноціанатні комплекси деяких металів”.

1962 року розпочав викладацьку діяльність у Київському університеті асистентом кафедри неорганічної хімії. Завдяки високій працездатності та цілеспрямованості Віктор Васильович, перебуваючи на адміністративній посаді заступника декана хімічного факультету (з 1966 р.), продовжу-

вав плідно займатися наукою і вже в 1970 році захистив докторську дисертацію — “Селеноціанати металів та їх властивості”.

Наполегливі новаторські дослідження, спрямовані на отримання нового класу координаційних сполук, дістали визнання в науковому світі. Віктору Скопенку присвоєно вчене звання професора за спеціальністю “неорганічна хімія” (1972), він стає проректором Київського університету з навчальної роботи (1975), а через три роки — першим проректором. У 1977 році — обраний завідувачем кафедри неорганічної хімії, керівником якої він залишався понад двадцять років.

Інтенсивна та плідна дослідницька робота професора Скопенка приносить йому чергове визнання — його обирають членом-кореспондентом АН УРСР (1978). У січні 1985 його призначають на посаду ректора Київського університету, на якій він успішно працював до квітня 2008 року. Науково-організаційну роботу на цій посаді він гармонійно поєднує з громадською діяльністю — в 1986 році його обирають депутатом Верховної Ради України.

Однак навіть повсякчасна напружена робота на посаді ректора не змогла відволікти Віктора Васильовича від науково-педагогічної праці, він продовжує читати спеціальні й нормативні курси, керувати науковою роботою. Нові досягнення в галузі хімії координаційних сполук, подальші поглиблені дослідження реакції комплексоутворення у водному і неводному середовищах і на поверхні твердого тіла, які мають фундаментальний характер і практичне значення для розвитку ряду галузей хімічної промисловості та виробництва медичних препаратів, були гідно оцінені державою. У 1988 році В.В.Скопенка обрано академіком АН УРСР. Наступного року він стає лауреатом премії ім. Л.В. Писаржевського АН УРСР, згодом — Державних премій України у галузі науки і техніки (1990, 1995), премії ім. В.І.Вернадського НАНУ (2000). З 1991 року Віктор Васильович — Заслужений діяч науки і техніки, а з 1992 — дійсний член Академії педагогічних наук України.

Саме у ці роки з особливою яскравістю проявився талент Віктора Васильовича як організатора науки. За його ініціативою на хімічному фа-

культеті розпочато дослідження з біонеорганічної хімії, молекулярного магнетизму, супрамолекулярної хімії, інженерії кристалів, нанокоординаційної хімії. Наукова школа академіка Скопенка досить відома поза межами України. Його учнів запрошують читати лекції у провідні університети, вони виступають з доповідями на міжнародних наукових конференціях та симпозіумах, публікуються у провідних міжнародних журналах.

Під керівництвом В.В.Скопенка наприкінці 80-х років розпочато дослідження молекулярного магнетизму поліядерних координаційних сполук. Ним було запропоновано оригінальні синтетичні підходи до створення комплексів високої ядерності та координаційних полімерів із прогнозованими магнітними, електрохімічними і каталітичними властивостями; одержано серію поліядерних сполук з унікальною молекулярною топологією та оригінальними магнітними властивостями. Проведені дослідження сприяли подальшому впровадженню синтезованих сполук як перспективних функціональних матеріалів для нанотехнології.

З 1976 року успішно розвивається започаткований В.В.Скопенком із співробітниками новий науковий напрям — комплексоутворення на поверхні хімічно модифікованих кремнеземів.

Одним із пріоритетних напрямків досліджень на кафедрі неорганічної хімії в останні 25 років стала біонеорганічна хімія. Розпочалися інтенсивні дослідження по створенню синтетичних моделей природних металовмісних білків. Синтезовані координаційні сполуки, імітуючи будову металовмісних центрів білків, стали не лише виключно цінними модельними системами — у багатьох випадках вони виявляють корисні властивості і можуть бути застосовані як каталізатори, сенсори та фізіологічно активні речовини. Гібридні супрамолекулярні системи на основі фулеренів виявилися перспективними матеріалами для застосування у медицині та біотехнології.

Багаторічна діяльність В.В.Скопенка на посаді ректора Київського університету сприяла розвитку співпраці між науковими установами НАН України та університетом. Зміцненню зв'язків між

Національною академією наук та університетом сприяла також його діяльність на посаді віце-президента НАН України.

Самодисципліна та вимогливість до себе і своїх підлеглих дозволяли Віктору Васильовичу на всіх адміністративних посадах швидко впорядковувати та налагоджувати роботу усіх численних підрозділів. Показова в цьому плані його діяльність на посаді голови Вищої атестаційної комісії України (1998—2002), результатом якої стало створення чіткої системи атестації наукових кадрів.

Разом з тим Віктор Васильович продовжував очолювати роботу заснованої ним наукової школи координаційної хімії. В його доробку — біля 500 наукових праць, з яких 18 монографій і підручників, 63 авторські свідоцтва. Під його керівництвом захищено 38 кандидатських і 11 докторських дисертацій.

Наукову, науково-організаційну та громадську діяльність В.В. Скопенка гідно оцінено на Батьківщині та у світі — його нагороджено орденами Трудового Червоного Прапора, Дружби Народів, відзнакою Президента України, орденами За заслуги II ступеня, За заслуги I ступеня, Героя України з врученням ордена Держави, орденом Ярослава Мудрого 5 ступеня, а також Христофора Колумба Республіки Сан-Домінго, Президента Італії орденом Зірки італійської солідарності, Президента Грузії орденом Честі. Наукові здобутки відзначено золотою медаллю ім. В.І. Вернадського НАН України.

Весь свій науковий авторитет, організаторський талант, багаторічний досвід, глибокі знання Віктор Васильович Скопенко протягом багатьох років віддавав справі розвитку хімічної науки в Україні, вихованню декількох поколінь хіміків — науковців та викладачів.

Наукова громадськість України, редколегія Українського хімічного журналу, членом якої він був протягом багатьох років, глибоко сумують з приводу тяжкої втрати — смерті Віктора Васильовича. Пам'ять про нього назавжди залишиться в серцях усіх, хто його знав, а його справа буде гідно продовжена його учнями.

Редколегія